

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”

Препринт серії № UABS CP/2014/015

Придюк О.П.
студент групи МП-21 V курсу юридичного факультету

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ВИКОРИСТАННЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ
В ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ**

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Юридичний факультет
Кафедра цивільно-правових дисциплін та банківського права

Пояснювальна записка
до дипломної роботи
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
на тему: **«СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ**
ВИКОРИСТАННЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ»

Виконав: студент 6 курсу, групи МП-21

Спеціальність: 8.03040101 «Правознавство»

Придюк О.П.

Керівник: к. ю. н., доцент Мирославський С.В.

Рецензент: к. ю. н., доцент Афанасієв Р.В.

Постановка проблеми. Зважаючи на те, що банківська діяльність на фондовому ринку України завдяки перерозподілу коштів між сферами економіки, відіграє важливе значення в процесі розвитку нашої держави, розвитку господарської діяльності суб'єктів ринку, а також задоволення попиту на фінансові ресурси фізичних та юридичних осіб, темою нашою роботи обрано сучасний стан та перспективи використання цінних паперів в банківській діяльності. Проблематика даного питання полягає в тому, що хоча в сучасних умовах рівень правового регулювання ринку цінних паперів є достатньо високим, проте в банківській діяльності недостатньо широко використовуються функціональні можливості цінних паперів, оскільки положення нормативно-правових актів, що регулюють порядок їх використання, мають суперечності, неточності, проявляється недосконалість юридичної техніки законодавця. Також, додаткової доктринальної розробки та систематизування потребують положення щодо діяльності банку на ринку цінних паперів.

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах розвитку національної економіки регулювання банківської діяльності та діяльності на ринку цінних паперів набувають нового змісту. Це нерозривно пов'язано з економічною та правовою природою цих діяльностей. Нові умови та якісно новий характер здійснення банківської діяльності на ринку цінних паперів, нові умови конкурентної боротьби учасників даного ринку, в тому числі банків та проблеми, пов'язані саме з правовим забезпеченням здійснення даної діяльності, спонукали до проведення дослідження саме за обраною темою.

Разом з тим необхідно зазначити, що у фінансово-правовій літературі недостатньо приділяється увага розробленню теоретичних положень у сфері банківської діяльності на ринку цінних паперів, відсутні комплексні дослідження правових проблем використання цінних паперів у банківській діяльності, що свідчить про своєчасність актуальності та користь обраного напрямку дослідження.

Актуальність дослідження сучасного стану та перспектив використання цінних паперів в діяльності банків має не лише правове, а й соціальне значення. Адже, якщо проаналізувати розвиток фондового ринку в Україні, спектру операцій, які на сьогоднішній день здійснюються на ньому, то можна зазначити, що операцій банків з цінними паперами мають важливе значення не лише для різних сфер економіки, а й для соціальної сфери також, для населення України. Від рівня дотримання положень про порядок здійснення діяльності банку на фондовому ринку, дотримання пруденційних вимог, залежить ризиковість банківської діяльності, можливість банку виконати свої зобов'язання не лише по емісійним операціям, але по іншим операціям банку, в тому числі і перед вкладниками, стабільність та надійність банківської системи, соціальне становище в країні.

Розробленість теми. Питання правового регулювання використання цінних паперів в діяльності банків досліджена недостатньо. Слід зазначити, що комплексного дослідження даного питання на сьогоднішній день немає. Окремі питання ролі та значення цінних паперів та їх використання в банківській діяльності розглядалися в працях таких науковців як М.М. Агарков, С.В. Андрос, С.О.Маслова, С.В. Мирославський, В.В. Посполітак, В.Л. Яроцький та інші.

Мета та завдання дослідження. Метою даної роботи є дослідження сучасного стану та перспектив використання цінних паперів в діяльності банків, поглиблення доктринальних положень щодо даної діяльності та вироблення практичних рекомендацій у цій сфері. Для досягнення зазначеної мети вирішуються такі завдання:

- здійснити аналіз поняття та ознак цінних паперів
- дослідити види цінних паперів, їх особливості та порядок використання;
- розглянути операції банків з векселями;
- з'ясувати поняття , види та особливості правового статусу окремих учасників фондового ринку;
- розглянути правове регулювання взаємовідносин банків з іншими учасниками фондового ринку;
- визначити особливості правового статусу НБУ як учасника фондового ринку;
- проаналізувати вплив реформування депозитарної системи на використання цінних паперів в діяльності банків;
- визначити проблеми та перспективи використання векселів у діяльності банків;
- дослідити стан охорони праці в сфері банківської діяльності

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, врегульовані нормами фінансового та банківського права, які складаються в процесі здійснення діяльності на фондовому ринку, використання цінних паперів в банківській діяльності.

Предметом дослідження є нормативно-правові акти, що регулюють здійснення операцій з цінними паперами; наукові видання та публікації, статистичні дані, що стосуються розвитку фондового ринку України.

Ступінь вирішення проблеми в дослідженні та практичне значення одержаних результатів. Наукову новизну дипломної роботи становлять такі основні положення:

- виявлено невідповідність доктринально розроблених та нормативно закріплених ознак цінних паперів ознакам цінних паперів, що перебувають в обігу на сучасному фондовому ринку;
- розроблено та обґрунтовано систему учасників фондового ринку;
- з'ясовано особливості правового статусу суб'єктів державного регулювання фондового ринку та безпосередніх учасників фондового ринку;
- виявлено особливості правового статусу Національного банку України як учасника фондового ринку;

- здійснено порівняльно-правовий аналіз використання фінансових векселів в банківській діяльності, розроблено та запропоновано внесення змін до чинного законодавства з метою досягнення економічного ефекту використання векселів в банківській діяльності;

- запропоновані напрямки подальшого вдосконалення законодавства у сфері використання цінних паперів в банківській діяльності.

У дипломній роботі дістали подальшого розвитку:

- положення стосовно особливостей окремих видів цінних паперів;

- дослідження проблем та перспектив використання векселів в банківській діяльності;

- аналіз сутності реформи депозитарної системи та вплив її на банківський сектор.

У дослідженні удосконалено:

- теоретико-правові положення стосовно поняття та ознак цінних паперів;

- розуміння особливостей правового статусу Національного банку України як учасника фондового ринку через розкриття його подвійної ролі на фондовому ринку: як суб'єкта державного регулювання фондового ринку та банківського сектору та безпосереднього учасника ринку цінних паперів.

Апробація результатів дослідження. Деякі наукові положення та висновки магістерського дослідження було викладено в науковій статті та опубліковано в Молодіжному науковому віснику Української академії банківської справи НБУ Серія Юридичні науки №2 (5) [82, с. 53-56].

Структура та обсяги роботи. Магістерська робота складається із вступу, чотирьох розділів, які поділяються на одинадцять пунктів, висновків та списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 133 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У «Вступі» обґрунтовується актуальність дослідження, зв'язок роботи з науковими темами, визначається мета та завдання, об'єкт та предмет дипломної роботи, вказуються методологічні основи дослідження, обґрунтовується наукова новизна отриманих результатів, вказується практичне значення отриманих результатів, а також вказується відомості про апробацію та публікацію результатів проведеного дослідження, наводиться структура та обсяг роботи.

Розділ 1 «Цінні папери як об'єкт банківської діяльності: теоретико-правовий аспект» складається із трьох підрозділів. У ньому досліджуються поняття та ознаки цінних паперів, види цінних паперів, їх особливості та порядок використання, операції банків з векселями.

У підрозділі 1.1. «Поняття та ознаки цінних паперів» досліджено нормативне та доктринальне поняття цінних паперів. Нормативно закріплене поняття цінного паперу передбачає документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право,

визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, що має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам. Щодо доктринальних визначень цінних паперів, то виходячи з поглядів представників економічної теорії, основним функціональним призначенням цінних паперів є отримання доходу, що може відбуватися: 1) шляхом реалізації прав за цінним папером (пред'явлення його до виконання та отримання майнових благ, права на які засвідчені цінним папером); 2) шляхом обороту цінних паперів на ринку як окремих товарів. Представниками ж права за основний критерій визначення поняття цінних паперів береться не функціональне призначення цінного паперу, а ті ознаки, що дозволяють реалізовувати це функціональне призначення. На основі аналізу положень чинного законодавства автором було встановлено, що не всі нормативно закріплені ознаки цінних паперів властиві цінним паперам, що перебувають в обігу на сучасному ринку цінних паперів. Відтак дане питання потребує наступної доктринальної та законодавчої розробки.

Підрозділ 1.2. «Види цінних паперів, їх особливості та порядок використання» присвячений аналізу системи цінних паперів, їх видів та особливостей. Встановлено, що вид цінних паперів є основоположною структурною одиницею системи цінних паперів, що характеризується наявністю загальних стійких, незмінних ознак юридичної природи, характерних тільки для елементів такої структурної одиниці, зміст та форма яких є типовою. Більш конкретних ознак цінних паперів набуває тип цінних паперів, що утворюється внаслідок поділу цінних паперів по горизонталі в межах кожного конкретно взятого виду за критерієм фізичного існування в обігу, що характеризує цінний папір за суб'єктивною та кількісною характеристиками. Встановлено, що особливості окремих видів цінних паперів зумовлені їх особливим функціональним призначенням, що лежить в основі розподілу видів цінних паперів на групи (наприклад, пайові цінні папери розраховані здебільшого на отримання прибутку шляхом участі в управлінні юридичною особою, участь в якій вони засвідчують, та розподілу прибутку від такої участі; приватизаційні цінні папери розраховані на отримання майна в процесі приватизації тощо), та полягають у особливому правовому регулюванні випуску та обігу окремих видів цінних паперів. Автором було зроблено висновок про те, що порядок використання цінних паперів передбачає вчинення правочинів, що обумовлюють їх випуск (емісію), обіг (наприклад, продаж, конвертацію, зберігання) та погашення. Дані правочини мають відповідати загальним вимогам, дотримання яких є обов'язковим для їх дійсності (ст.203 ЦК України), що набувають особливого змістовного наповнення, враховуючи особливості правової природи цінних паперів, їх значення для фінансового сектору економіки в цілому.

У підрозділі 1.3. «Операції банків з векселями» було зазначено, що операції з векселями є поширеними банківськими операціями, що поділяються на кредитні, розрахункові, торговельні, комісійні, гарантійні. На

даний час правове регулювання обігу векселів в Україні здійснюється на основі таких загальних та спеціальних нормативно-правових актів, серед яких основними є Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок", Закон України "Про банки і банківську діяльність", Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі, Закон України "Про обіг векселів в Україні", Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України. Для здійснення банківських операцій з векселем обов'язковим є дотримання загальних та спеціальних вимог. Загальні вимоги при здійсненні операцій з цінними паперами передбачені ст. 203 ЦК України, спеціальні - Положенням про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України. У даному підрозділі роботи зроблено висновок про те, що спеціальні вимоги зумовлені документарною формою векселя, його борговою природою та сукупністю функцій, що виконує вексель (кредиторська, розрахункова, гарантійна). Саме завдяки дотриманню спеціальних вимог до банківських операцій з векселем, банк забезпечує захист інтересів своїх клієнтів, мінімізує банківські ризики в цілому. З метою мінімізації ризиків використання векселів в банківській діяльності автором було виділено пріоритетні напрями подальшої наукової та законодавчої роботи: вирішення питання співвідношення, правил застосування норм цивільного та вексельного законодавства при вирішенні питання про визнання за документом вексельної сили, а також визначення правових наслідків такого явища з врахуванням етапів обігу векселів та суб'єктивного складу відповідної стадії.

Розділ 2 «Правовий статус банків як учасників фондового ринку» складається із трьох підрозділів. У ньому досліджено поняття, види та особливості правового статусу окремих учасників фондового ринку, правове регулювання взаємовідносин банків з іншими учасниками фондового ринку, встановлено особливості правового статусу НБУ як учасника фондового ринку.

У підрозділі 2.1. «Поняття, види та особливості правового статусу окремих учасників фондового ринку» встановлено, що до учасників фондового ринку відносяться суб'єкти державного регулювання фондового ринку та безпосередні учасники фондового ринку. Всіх суб'єктів державного регулювання фондового ринку можна поділити на основних та допоміжних. Основним суб'єктом державного регулювання фондового ринку є Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, основним функціональним призначенням якої є здійснення державного регулювання фондового ринку. До допоміжних суб'єктів відносяться органи державної влади, для яких державне регулювання фондового ринку є одним із напрямів діяльності та полягає у здійсненні контролю за учасниками ринку цінних паперів. До безпосередніх учасників фондового ринку відносяться: емітенти або особи, що видали неемісійні цінні папери, інвестори в цінні папери, інституційні інвестори, професійні учасники фондового ринку, об'єднання професійних учасників фондового ринку, у тому числі саморегулівні

організації професійних учасників фондового ринку. Автором доведено, що особливості правового статусу безпосередніх учасників фондового ринку, а саме професійних учасників на фондовому ринку є те, що їх діяльність з одного боку носить підприємницький характер, а з іншого - безпосередньо впливає на стан фондового ринку та на стан фінансового ринку в цілому. А тому, законодавством з одного боку - професійним учасникам фондового ринку надана можливість свободи підприємницької діяльності (наприклад, вибір контрагентів, визначення вартості послуг), а з іншого - регламентує діяльність цих суб'єктів шляхом встановлення вимог по набуттю ними статусу професійного учасника (наприклад, ліцензійні умови), встановлення обмеження та додаткових вимог до їх діяльності (наприклад, вимоги, що стосуються організаційних питань їх діяльності; порядку ведення договірної роботи тощо).

У підрозділі 2.2. «Правове регулювання взаємовідносин банків з іншими учасниками фондового ринку» автором встановлено, що за основу при правовому регулюванні діяльності банків на фондовому ринку України обрана німецька модель, тобто банки можуть виконувати функції декількох учасників фондового ринку одночасно та займатися декількома видами професійної діяльності на фондовому ринку. Комерційні банки України можуть виступати в ролі будь-якого безпосереднього учасника фондового ринку: бути емітентом цінних паперів чи видавати неемісійні цінні папери, бути інвестором в цінні папери, здійснювати професійну діяльність на ринку цінних паперів, бути інституційним інвестором, бути професійним учасником на ринку цінних паперів, членом об'єднання професійних учасників фондового ринку, учасником саморегулювальної організації професійних учасників фондового ринку, - вступаючи при цьому у взаємовідносини з іншими учасниками фондового ринку, як можуть мати прямий та опосередкований характер. У дослідженні було з'ясовано, що правове регулювання діяльності банку на фондовому ринку, а відповідно і його взаємовідносин з іншими учасниками фондового ринку здійснюється на основі загальних вимог до порядку здійснення діяльності на фондовому ринку, що здійснюється на підставі положень спеціальних нормативно-правових актів та рішень Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, з урахуванням певних особливостей. Дані особливості стосуються порядку здійснення емісійної та інвестиційної діяльності, організації діяльності банку на фондовому ринку.

У підрозділі 2.3. «Особливості правового статусу НБУ як учасника фондового ринку» встановлено, що особливість правового статусу Національного банку України як учасника фондового ринку, а саме його мета, завдання та функції на фондовому ринку, обумовлені особливим статусом Національного банку як центробанку України, що забезпечує стабільність грошово-кредитної системи, та полягають у забезпеченні обігу державних цінних паперів на фондовому ринку. Національний банк України діє на фондовому ринку як суб'єкт державного регулювання та як безпосередній учасник фондового ринку, при цьому повноваження як

суб'єкта державного регулювання, так і безпосереднього учасника фондового ринку мають особливості. Автором було зроблено висновок про те, що особливість правового статусу Національного банку України як учасника фондового ринку України, що здійснює як діяльність з державного регулювання вказаного ринку, так і безпосередньо проводить професійну діяльність на ньому, обумовлюється особливим правовим статусом Національного банку України як суб'єкта, що забезпечує стабільність грошово-кредитної системи України.

Розділ 3 «Проблеми та перспективи використання цінних паперів в діяльності банків» складається із двох підрозділів, в яких встановлено вплив реформування депозитарної системи на використання цінних паперів в діяльності банків, перспективи використання векселів у діяльності банків.

У підрозділі 3.1. «Вплив реформування депозитарної системи на використання цінних паперів в діяльності банків» автором було розглянуто сутність реформи депозитарної системи та зроблено висновок про те, що реформування депозитарної системи полягає у здійсненні структурних та функціональних змін у діяльності ринку цінних паперів. Дана реформа значно вплине на розширення обсягів діяльності банків як професійних учасників на ринку цінних паперів, що відповідно позначиться на збільшенні ресурсної бази банків, можливості здійснення ним емісійної та інвестиційної діяльності.

У підрозділі 3.2. «Перспективи використання векселів у діяльності банків» автором здійснено аналіз чинного законодавства України стосовно обігу фінансових векселів та перспектив їх використання в банківській діяльності. Було встановлено, що основними проблемами правового регулювання використання фінансових векселів в банківській діяльності є: відсутність механізмів гарантування виконання зобов'язань, що засвідчені фінансовими векселями, відсутність обов'язкових реквізитів документарного фінансового векселя в електронній формі. У зв'язку з цим, автором було виділено основні напрямки подальших наукових та законодавчих розробок: питання гарантування сплати за фінансовим банківським векселем; питання забезпечення безпеки електронного документообігу фінансових векселів. Запропоновано відповідні зміни до чинного законодавства, які можуть бути взяті за основу при подальшій законотворчій роботі.

Розділ 4 дипломної роботи «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях в ПАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ»» складається із трьох підрозділів та присвячений дослідженню системи управління охороною праці в банку, аналізу небезпечних та шкідливих факторів умов праці, безпеці надзвичайних ситуацій в банку.

У підрозділі 4.1. «Система управління охороною праці в ПАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ»» автором було проаналізовано систему управління охороною праці в ПАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ», в якому було пройдено навчальну та переддипломну практику, на відповідність її чинному законодавству та зроблено висновок про те, що: наявна в ПАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ» нормативно-правова база з охорони праці та безпеки

надзвичайних ситуацій відповідає вимогам чинного законодавства України і представлена у повному обсязі; СОП здійснює свою діяльність у відповідності до нормативно-законодавчої бази України; всі надруковані примірники положень, нормативів та постанов зберігаються у кабінеті СОП в одному примірнику. Таким чином, СОП в ПАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ» на високому рівні виконує свої обов'язки у відповідності до чинного законодавства України; всі працівники банку ознайомлені із зазначеними нормативно-законодавчими актами і положеннями. Аналіз виконання положень показав виконання всіх вимог у законах та положеннях з охорони праці на високому рівні, зокрема: інструктажі з питань охорони праці проводяться раз на півроку (також даний інструктаж проводиться і з практикантами банку); профілактичні та періодичні медогляди працівників, зайнятих на роботах з небезпечними умовами праці, а також щорічні медогляди працівників, що не досягли 21 року проводяться за рахунок адміністрації банку; інкасатори, інкасатори-водії забезпечуються бронежилетами, засобами індивідуального захисту та обмундируванням, зброєю, спец автомобілі обладнані звуковими та світловими сигналами, засобами радіозв'язку; жінки не залучаються до важких робіт, включаючи підйом та переміщення вантажів.

У підрозділі 4.2. «Аналіз небезпечних і шкідливих факторів умов праці в ПАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ»» було наведено та проаналізовано небезпечні та шкідливі фактори умов праці в банку. Автором було окреслено основні нормативи, що стосуються забезпечення оптимальних умов праці, зроблено висновок про їх дотримання банком.

У підрозділі 4.3. «Безпека в надзвичайних ситуаціях в ПАТ АБ «СТОЛИЧНИЙ»» було наведено основні правила поведінки при пожежі як найпоширенішої надзвичайної ситуації в діяльності банку. Встановлено, що основними засобами, що дозволяють ліквідувати, попереджувати пожежі в банку є: засоби щодо нейтралізації його поширення, якісна система евакуації, заходів, які сприяють зниженню пожежної небезпеки в банку.

У «Висновках» зроблено загальний підсумок проведеного автором дослідження, сформульовано основні положення, які є змістом дослідження, а також запропоновано основні напрями вдосконалення законодавства з питань використання цінних паперів у банківській діяльності.

Найвагомішими з них є наступні:

1. Не всі дані ознаки цінних паперів, що є нормативно закріпленими та доктринально розробленими, властиві цінним паперам, що на даний час перебувають в обігу на фондовому ринку України, зважаючи на існування їх бездокументарної форми (наприклад, ознаки документу, наявність обов'язкових реквізитів).

2. Особливості окремих видів цінних паперів зумовлені їх особливим функціональним призначенням, що лежить в основі розподілу видів цінних паперів на групи (наприклад, пайові цінні папери розраховані здебільшого на отримання прибутку шляхом участі в управлінні юридичною особою, участь в якій вони засвідчують, та розподілу прибутку від такої участі;

приватизаційні цінні папери розраховані на отримання майна в процесі приватизації тощо), та полягають у особливому правовому регулюванні випуску та обігу окремих видів цінних паперів.

3. Порядок використання цінних паперів передбачає вчинення правочинів, що обумовлюють їх випуск (емісію), обіг (наприклад, продаж, конвертацію, зберігання) та погашення. Дані правочини мають відповідати загальним вимогам, дотримання яких є обов'язковим для їх дійсності (ст.203 ЦК України), що набувають особливого змістовного наповнення, враховуючи особливості правової природи цінних паперів, їх значення для фінансового сектору економіки в цілому.

4. Операції з векселями є поширеними банківськими операціями, що поділяються на кредитні, розрахункові, торговельні, комісійні, гарантійні. Для здійснення банківських операцій з векселем обов'язковим є дотримання загальних (вимоги ст.203 ЦК України) та спеціальних вимог (вимоги Положенням про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України).

5. Встановлено, що до учасників фондового ринку відносяться суб'єкти державного регулювання фондового ринку та безпосередні учасники фондового ринку. Всіх суб'єктів державного регулювання фондового ринку можна поділити на основних та допоміжних. До безпосередніх учасників фондового ринку відносяться: емітенти або особи, що видали неемісійні цінні папери, інвестори в цінні папери, інституційні інвестори, професійні учасники фондового ринку, об'єднання професійних учасників фондового ринку, у тому числі саморегулювальні організації професійних учасників фондового ринку. Особливості правового статусу безпосередніх учасників фондового ринку, а саме професійних учасників на фондовому ринку є те, що їх діяльність з одного боку носить підприємницький характер, а з іншого - безпосередньо впливає на стан фондового ринку та на стан фінансового ринку в цілому. А тому, законодавством з одного боку - професійним учасникам фондового ринку надана можливість свободи підприємницької діяльності (наприклад, вибір контрагентів, визначення вартості послуг), а з іншого - регламентує діяльність цих суб'єктів шляхом встановлення вимог по набуттю ним статусу професійного учасника (наприклад, ліцензійні умови), встановлення обмеження та додаткових вимог до їх діяльності (наприклад, вимоги, що стосуються організаційних питань їх діяльності; порядку ведення договірної роботи тощо).

6. За основу при правовому регулюванні діяльності банків на фондовому ринку України обрана німецька модель, тобто банки можуть виконувати функції декількох учасників фондового ринку одночасно та займатися декількома видами професійної діяльності на фондовому ринку. Комерційні банки України можуть виступати в ролі будь-якого безпосереднього учасника фондового ринку, вступаючи при цьому у взаємовідносини з іншими учасниками фондового ринку, як можуть мати прямий та опосередкований характер. Правове регулювання діяльності банку на фондовому ринку, а відповідно і його взаємовідносин з іншими

учасниками фондового ринку здійснюється на основі загальних вимог до порядку здійснення діяльності на фондовому ринку, що здійснюється на підставі положень спеціальних нормативно-правових актів та рішень Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, з урахуванням певних особливостей. Дані особливості стосуються порядку здійснення емісійної та інвестиційної діяльності, організації діяльності банку на фондовому ринку.

7. Національний банк України діє на фондовому ринку як суб'єкт державного регулювання та як безпосередній учасник фондового ринку. Особливість правового статусу Національного банку України як учасника фондового ринку України, що здійснює як діяльність з державного регулювання вказаного ринку, так і безпосередньо проводить професійну діяльність на ньому, обумовлюється особливим правовим статусом Національного банку України як суб'єкта, що забезпечує стабільність грошово-кредитної системи України.

8. Реформування депозитарної системи України, яке полягає у здійсненні структурних та функціональних змін у діяльність ринку цінних паперів значно вплине на розширення обсягів діяльності банків як професійних учасників на ринку цінних паперів, що відповідно позначиться на збільшенні ресурсної бази банків, можливості здійснення ним емісійної та інвестиційної діяльності.

9. Основними напрямками подальших наукових та законодавчих розробок використання фінансового векселю як перспективного напрямку діяльності банків на фондовому ринку, є питання: гарантування сплати за фінансовим банківським векселем, забезпечення безпеки електронного документообігу фінансових векселів. У зв'язку з цим, у роботі запропоновано закріпити такі механізми гарантування сплати за фінансовими банківськими векселями: 1) у разі невиконання банком-векседавцем зобов'язання за фінансовим векселем Національний банк України після отримання відповідного повідомлення адміністратора забезпечує згідно з умовами укладеного з банком-векседавцем договору списання коштів з його кореспондентського рахунку в порядку, встановленому нормативно-правовими актами Національного банку України з питань безготівкових розрахунків і міжбанківського переказу коштів, а також перерахування цих коштів Розрахунковому центру; 2) передбачити як обов'язкову умову випуску та обігу фінансових банківських векселів – існування на кореспондентському рахунку в Національному банку України суми коштів, яка має бути рівна сумі за випущеними векселями, та обліковуватися на кореспондентському рахунку постійно протягом строку обігу векселів. Зменшення вказаної суми можливо лише у випадку погашення векселів на суму відповідного погашення. Вважаємо, що запровадження вказаних запропонованих механізмів позитивно вплине на банківську діяльність та на стабільність фондового ринку в цілому.

10. На сьогоднішній день важливим є встановлення засад щодо охорони праці у банківській сфері. На досліджуваному об'єкті велику увагу

приділяють питанням охорони праці, про що свідчить наявність відповідних нормативно-правових актів та їх неухильне дотримання. Важливе значення відіграє проведення інструктажів для працівників. В цілому ж банківська діяльність не супроводжується небезпечними факторами для здоров'я працівників.

Список опублікованих автором праць за темою дипломної роботи:

1. Придюк О.П. Проблеми правового регулювання фінансових векселів в банківській діяльності / О.П. Придюк // Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи НБУ Серія Юридичні науки 2 (5) – Суми: УАБС НБУ, 2013. – 76 с. - С. 53-56. Режим доступу: <http://www.bulletin.uabs.edu.ua/store/jur/32e1530d254410e3361af47ac1fce0a2.pdf>.

АННОТАЦІЯ

Придюк О.П. Сучасний стан та перспективи використання цінних паперів в діяльності банків. – Рукопис. Дипломна робота на отримання освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» по спеціальності 8.03040101 – Правознавство. – Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України», Суми, 2014 року.

У дипломній роботі проведено комплексний аналіз доктринальних положень та положень чинного законодавства України щодо поняття та ознак цінних паперів, правового статусу учасників фондового ринку та перспектив використання цінних паперів в банківській діяльності.

Автором було виявлено особливості правового статусу комерційних банків та правового статусу Національного банку України як учасників фондового ринку, досліджено порядок використання ними цінних паперів в діяльності банків, окреслено перспективні напрями використання цінних паперів в банківській діяльності та запропоновано відповідно зміни до чинного законодавства.

Ключові слова: цінні папери, фондовий ринок, учасники фондового ринку, правовий статус Національного банку України, правовий статус комерційного банку, депозитарна система, фінансовий вексель.

АННОТАЦІЯ

Придюк А.П. Современное состояние и перспективы использования ценных бумаг в деятельности банков. – Рукопись. Дипломная работа на получение образовательно-квалификационного уровня «магистр» по специальности 8.03040101 – Правоведение. – Государственное высшее учебное заведение «Украинская академия банковского дела Национального банка Украины», Сумы, 2014 года.

В дипломной работе проведен комплексный анализ доктринальных положений и положений действующего законодательства Украины

относительно понятия и признаков ценных бумаг, правового статуса участников фондового рынка и перспектив использования ценных бумаг в банковской деятельности. Автором было выявлено несоответствие доктринально разработанных и нормативно закрепленных признаков ценных бумаг признакам ценных бумаг, находящихся в обращении на современном фондовом рынке; разработана и обоснована система участников фондового рынка; выяснены особенности правового статуса субъектов государственного регулирования фондового рынка и непосредственных участников фондового рынка; выявлены особенности правового статуса Национального банка Украины как участника фондового рынка ; осуществлен сравнительно - правовой анализ использования финансовых векселей в банковской деятельности, разработаны и предложены внесения изменений в действующее законодательство с целью достижения экономического эффекта использования векселей в банковской деятельности; предложены направления дальнейшего совершенствования законодательства в сфере использования ценных бумаг в банковской деятельности. Автором было установлено, что основным направлением дальнейших научных и законодательных разработок использования финансового векселя как перспективного направления деятельности банков на фондовом рынке, является вопрос обеспечения уплаты по финансовым банковским векселем, обеспечения безопасности электронного документооборота финансовых векселей. Были предложены конкретные механизмы обеспечения уплаты по финансовым банковскими векселями. Кроме того в работе было исследовано состояние охраны труда в сфере банковской деятельности , а именно : система управления охраной труда в банке , проанализированы опасные и вредные факторы условий труда в банке , порядок обеспечения безопасности в чрезвычайных ситуациях.

Ключевые слова: ценные бумаги, фондовый рынок, участники фондового рынка, правовой статус Национального банка Украины, правовой статус коммерческого банка, депозитарная система, финансовый вексель.

ANNOTATION

Prydyuk AP Current state and prospects of the securities in the banks. – Manuscript. Thesis to obtain educational qualification of «Master» in the specialty 8.03040101 – Jurisprudence. – State Higher Educational Institution «Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine » Sumy, 2014.

In a research paper conducted a comprehensive analysis of the doctrinal provisions and the provisions of the current legislation of Ukraine concerning the concept and characteristics of securities, the legal status of the stock market and prospects for securities in banking.

The author was detected features of the legal status of commercial banks and the legal status of the National Bank of Ukraine as the stock market was studied using the procedure for their securities in the banking, outlines promising areas of securities in banking and proposed changes in accordance with applicable law.

Keywords: securities , stock market, stock market participants , the legal status of the National Bank of Ukraine , the legal status of commercial banks, depository system, the financial bill.